

Előfizetési árak:

Egész évre	8 kor.
Fél évre	4 „
Negyed évre	2 „

Pénzküldemények a „SZÁSZVÁROSI KÖNYVNYOMDA R.-T.” címére Szászvárosra, kéziratok a szerkesztőséghez Szászsebesre küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Felölös szerkesztő és tulajdonos lapkiadó:

PODHRADSZKY EMIL.

Hirdetési díjak:

Egy hasábos garmond sor vagy annak helye 20 fill. Ajánlközásoknál, eladás vételnél minden szó után előre beküldendő 4 fill.

Nagyobb s többszörös hirdetményeknél mér-
— sékelt díjak egyezség szerint. —

VIII. évfolyam.

Szászsebes, 1904. augusztus 14.

46. szám.

Kétes helyzet.

A községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és volt urbéreszek osztatlan tulajdonában levő közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról szóló 1898. évi XIX-ik törvénycikk nagyon sok felette hasznos dolgot ölel fel rendelkezéseiben, de — mint minden kezdő alkotásnak — megvannak a hiányai is, melyeket csak a törvény végrehajtása után szerzett tapasztalatok hoznak felszínre.

Ilyen hiányok közé tartozik legfőképp az, hogy a törvény nagyon mostohán gondoskodik az állami kezelésbe vett erdők védő-személyzetéről s erre vonatkozó összes rendelkezései abban állanak, hogy a III. fejezet 11. §. g) pontja szerint az állami erdőhivatal „felügyel a birtokosok által alkalmazott erdőőrökre” és az ugyanezen fejezet 14. §-a szerint a birtokosok kötelesek az 1879. évi XXXI. törvénycikk 22., 23., 27., 28. és 50. §-ai szerint alkalmazott erdőőrök és az erdőőrzésnél alkalmazott segéd-személyet részére a m. kir. állami erdőhivatal meghallgatásával szolgálati és fegyelmi szabályokat alkotni.

Maga a törvény tehát nem gondoskodik a védőszemélyzetnek sem javadalmazásáról, sem szolgálati viszonyairól, hanem ezt átengedi a birtokosok által kidolgozandó s a földmívelés-ügyi m. kir. ministerium által jóváhagyandó

szabályrendeleteknek. Ez pedig nagy hiba, ha egyébert nem, már azért is, mert ez által a védőszemélyzet akár javadalmazási, akár szolgálati viszonyaiban lehetetlenné van téve az egyöntetűség, a mely pedig minden helyes szervezés legfőbb feltétele.

A törvény 11. §. g) pontjának az az intézkedése, hogy az állami erdőhivatal „felügyel a birtokosok által alkalmazott erdőőrökre”, igen furcsa helyzetbe hozza nemcsak magukat az állami erdőhivatalokat, de különösen az erdőőröket. Nyilvánvaló ugyanis a törvény eme rendelkezéséből, hogy az állami erdőhivatal nem felettes hatósága az állami kezelésbe vett erdők erdőőrének, hanem csak felügyelője, hogy úgy mondjuk: ellenőrző közege, míg a rendelkező, a parancsoló fél ezután is a birtokos. Ezt a furcsa viszonyt nagyon nehéz összeegyeztetni a törvény intenciójával.

A bevezetésben felsorolt erdőbirtokokat ugyanis az állam azért vette kezelése alá, mert nem látott a tulajdonosokban elég biztosítékot arra, hogy erdeiket a hazai erdőgazdaság előnyére fogják kezelni, nem tartotta tehát őket elég alkalmasnak arra, hogy vagyonukat tovább is maguk kezeljék az ő belátásuk és tetszésük szerint, de ugyanakkor meghagyta az ő hatáskörükben azt a személyzetet, mely első sorban van hivatva a megmenteni szándékolt erdők védelmére és fenntartására, magának csak a felügyeletet tartva fenn.

Ez a mi szerény véleményünk szerint nem helyes, mert az állami kezelésbe vett erdőket az állami erdőhivatalok és erdőgondnokságok csak akkor kezelhetik helyesen és a célnak megfelelően, ha az erre hivatott és az erdők kihasználását és felujítását vezető, valamint a védelmet és őrzést teljesítő személyzet is nekik, még pedig kizárólag csak nekik van alárendelve, csak az ő parancsait és utasításait követi s ezeknek és semmi másféléknek nem engedelmeskedik. Ne legyen itt parancsoló sem polgármester, sem bíró, sem közbirtokossági elnök s ne tekinthesse az erdőört saját alkalmazottjának egyik birtokosa sem az állami kezelésbe vett erdőknek.

Az erdőör azért van állásában alkalmazva, hogy a reá bízott erdő körül szorgalmaskodjék, ennek szentelje minden tudását és munkaképességét, ettől tehát őt elvonni semmi körülmények között sem szabad, de nem szabad bárkinek is belekotnyeleskednie ebbeli munkálkodásába, mert hiszen neki, illetve azoknak, kik neki utasításokat adni hivatva vannak, a felettes erdőtiszteknek kell tudnia és tudniok, hogy mi válik előnyére az erdőgazdaságnak.

Ismeretes dolog, hogy a községek és közbirtokosságok bizonyos része ellenszenvvel fogadta erdejének állami kezelésbe való átvételét, s maga magának mintegy gondnokság alá való helyezését, mert ez által el lett tőlük vonva a korlátlan és az erdők kizsárolásának, a mit

bizony a legtöbb helyen elkövettek a jövő rovására. Nyilvánvaló tehát, hogy az ilyenek nem szívesen látták és látják előbb élvezett jogaik korlátozását s kivált a köznépnek nehéz megmagyarázni azt, hogy tulajdonképpen miért nem szabad nekik tetszésük szerint rendelkezniök azzal, a mi az ő jogos tulajdonuk.

Akadhatnak, de sőt a mint arra nézve bizonyítékok vannak kezeink között, akadnak is tehát egyes közigazgatási hatóságok, illetve városi és községi előljáróságok, a melyek még mindig nem tudják megérteni azt, hogy nem üdvös dolog, sőt reájuk, illetve a közvagyonot képező erdőségekre épen káros, ha az erdeik kezeléséhez és védelméhez rendelt erdőőri személyzetet tulajdonképpen hivatásától elvonják s talán még károsabb az, ha nekik ők, a minden szakértelmet nélkülözők magára az erdőkezelésre nézve utasításokat adni akarnak s még meg is követelik, hogy ezek a vett — akár jó, akár rossz utasításokat kövessék.

Azt már a szentírás is kimondta, hogy két urat nem lehet egyszerre szolgálni, mert ez által vagy az egyik, vagy pedig a másik szenved rövidséget a mi igazság volt a régi időkben, bizony igazság az ma is és igazság marad örökkön-örökké. Az erdőörtől azt kívánni, hogy bármely időre is hagyja ott az ő tulajdonképpen szolgálatát s teljesítsen másutt, másféle szolgálatot, egyenesen merénylet az erdőgazdaság ellen, s a hol ezt megteszik, még annak a

Augusztus elején.

— Irta: Bécsy Vilmos. —
(A „Vadász-Lap“ után.)

Lázás izgalommal vártam aug. 1-jét. Végre itt van. A nap sugárkévei már kora reggel égetően tüznek le a szürkés-kék égboltozatnak mérhetetlen magasságából. Sehol egy csepp felhőfoslány, mely felé reménnyel tekinthetne a szomjas növény-világ. A virágok epedve s ernyedten tárják ki kelyheiket, de még csak egy harmatcsepp sem üditi fel a haldoklók kiaszott ajkait. Rengeteg port kellett azonban nyelnem addig, míg kiértem ide a természet csendes magányába.

Mily szürke itt minden! Máskor a remény üde zöld színe gyönyörködtette a szemlélőt; most porral, mocsokkal van fedve minden. . . .

Keresem az ezernyi ezer ékes vadvirág szinompáját, de csak száradó kórókat látok mindefelé.

Ugy tűnik fel nekem, mintha az ős romboló szelemei suhintották volna meg kaszáikat a természet felett. Pedig az még nem lehet, hisz még csak aug. elején vagyunk. Az előbbi hónapok rettenetes szárazságát azonban már nem tudja kiheverni a növényvilág és a melyik még el nem pusztult közülük, az illat nélkül, összeaszva, szomoruan hajtja le fejét, mintha elbujni szeretne a perzselő sugárkévek elől.

Végtelen szomorúság, a mit itt lát az ember szeme, ha a határban végig tekint. Mintha egy második tatárjárás pusztított volna, oly szálnalmas képet nyújt a vidék. Ma van az első igazi vadásznapi. A vadászat fenséges élvezetében szerettem volna gyönyörködni, de már alig van kedvem ahhoz is. Elernyed a test s folytonos szomjuság gyötör a 36 fokos melegben. Sietek is a R. patakhoz, hogy ott felüdítem eltikkadt tagjaimat. Fürdés után jobb kedvvel vágtam neki a tengeri-földeknek. De bizony itt nem találtam semmit. A kicsiny, csenevész

gyanunak is alapot és tápot nyújtanak, hogy az erdőt védő személyzetnek másfelé való elvonásával alkalmat akarnak nyújtani akár tiltott legeltetésre, akár másféle károsításokra.

Ebből azután gyakran érdekes érdekösszeütközések támadnak, mint a hogy azt az alább közlendő példa mutatja.

(Folytatása következik.)

A takarmányhiányról.

Irta: Berendy Béla, m. kir. erdőmester.

— A „Budapesti Hirlap“ után. —

Abból az alkalomból, hogy Tallián Béla földművelésügyi miniszter a lombtakarmány gyűjtését az erdő-törvény joghatálya alá tartozó erdőségekben a erdőbirtokosoknak megengedte, a gazdák érdekében valónak tartom az alábbiakat közzétenni.

A takarmányhiánynak rendszerint következménye az állatok éhezése, vagy a marhalétszám apasztása. Az utóbbi is érzékenyen sújtja a birtokost, mert a mezőgazda az eladott állatot igen nehezen bírja pótolni; már pedig ha az egyensúly a gazdaság állatállományában meghibban, ez az okszerű gazdálkodás rovására megy. De még sem oly borzasztó ez a csapás, mint a gazdaságban nélkülözhetetlen jószágoknak éhezése. Önként fölmerül tehát az a kérdés, hogy mi, vagy ki az oka a takarmányhiánynak? Maga a természet nem lehet mindig az oka, hiszen ez halad kiszabott útján. Bár igaz, hogy az időjárás némely évben abnormális, de ez ritkábban fordul elő, mint a takarmány hiánya. Vajjon emberi hatalmunkban átl-e annak megakadályozása?

Erre a kérdésre igen nehéz a feleletet röviden megadni és csak azt jegyzem meg röviden, hogy véleményem szerint az okszerű gazdálkodásnak igenis módjában áll a takarmánytermelést akként szabályozni, hogy takarmányhiány ne következék be.

Bizonyítást nem igényel, hogy mezei gazdálkodásunk, általánosságban szólva, egyoldalú és így a szélsőségek között mozog. Vagy csupán szemtermelésre dolgozunk, vagy kizárólag állattenyésztéssel foglalkozunk. — Egyik sem racionális. E kettőnek a birtok minősége és fekvése szorint okozati összefüggésben kell egymással lenni, mert a talaj jó megmunkálásának alapja az állat és ez az, mely a talaj termőképességét fönttartani képes; a jószágot pedig a termőföld táplálja. — A helyes arányt a gazda intelligenciája állapítja meg; minél helyesebben történik ez, annál inkább közeledünk az intenzív gazdálkodáshoz, mely végcél kell hogy legyen. Az okot tehát ennek a helyes aránynak hiányában és a takarmánytermelés módjában kell keresnünk. Közismert dolog, hogy takarmányt rendszerint a legelőn és réteken termelünk. Legelőink, kevés kivétellel, botrányosan elhanyagolt állapotban vannak, pedig azok rendszeres kezelés mellett legalább is még háromszor annyi állatot lennének képesek eltartani, mint jelenleg. A rétek művelése kezdetleges.

Legelőinken azért szárad ki időelőtt a fü, mert azok egész terjedelmükben kopaszok, hiányzanak a csapadékok előidéző és aszáritó szelek hatását mérsékelő ligetek; a talaj ki van élve s így a növénytakaró táplálkozásának alapföltétele, a gyökér nem fejlődhet ki. Az évtizedek, esetleg évszázadok óta elvont táplálóanyagokat nem pótoljuk semmivel sem; magát a legeltetést pedig a nomád életre visszaemlékeztető kezdetleges módon gyakoroljuk. Rendszerről szó sincs.

Rétjeink vagy mocsarasak s így többnyire csak sást teremnek, vagy pedig szinte porzanak a szárazság-

tengeriszár alig nyújt védelmet a vadnak. Hatalmas tarlókon bandukolok keresztül, de itt sem találok mást, mint itt-ott néhány csapat galambot, a mint szedegetik az ott hagyott gabonát. Annál több azonban itt az ürge. Kényelmes földalatti lakásuk szélén üldögélnek, de ha közel érek hozzájuk, egy éleset szisszentve, villámgyorsan eltűnnek a bejáratnál. Valószínűleg a Géza cigány is „vadászik“, mert egyik-másik lyuknál csapdát látok fölállítva. Rálövök egy menekülő jól kifejlett ürge-re s lövésemre csakugyan előbujik a bokrok közül Géza, a nyakában egy füzér ürgevel.

— No Géza, a mint látom, sikerült a vadászat, lesz a rajkóknak finom pecsenye öleg.

— Hála Istennek! A Teremtő gondoskodik a szegény cigányról is. A drága kenyérből most úgy se tudunk szerezni, eszünk hát ürgét. . . .

*

Átmegyek a tarlókon, melyeken tul hatalmas répatábla huzódik el; itt már valószínűleg találok vadat.

Csakugyan, alig pár lépésre felugrik előttem egy tapsifüles. Futni hagyom nemcsak azért, mert a törvény is tiltja a lövését, de mert ilyenkor még elvből nem lövök nyulat. De azért mégis utána kiáltom, hogy: Októberben majd találkozunk!

— Legyen szerencsém! — hangzik a válasz.

Visszafordulok s K. pajtással találom magamat szembe, a kivel azután együtt baktatunk a répatáblákon. K. szídjá a meleget, meg a vizsláját, mert a vizsla — valószínűleg a meleg miatt megunta a dicsőséget s a faképnél hagyta gazdáját; most bizonyára ott hüsel a kujon a „Többsincs“ csárda x lábu asztala alatt, hová K. pajtás rendesen be szokott nézni vadászat után.

Most észrevettem a távolban egy kis fekete pontot, a mint villámgyorsan csapdosott lefelé a földhöz. Rögtön tisztában voltam a helyzettel, hogy ott sólyom garázdálkodik. Óvatosan kezdtük belopni a tolvajt és sikerült is egészen közel férközni hozzá,

Oly hevesen, szemtelenül támadott, hogy minden óvatosságot mellőzött és nekünk könnyű szerrel meg

tól. Okszerű kezelés, öntözés kevés helyen lelhető. Az állati trágyából ide még kevés jut. Az ily gazdálkodásnak természetes következménye, hogy vagy a gyom nyomja el a takarmányfűveket, vagy pedig egyáltalában nem teremnek. Ily körülmények között a gazdaságban könnyen beáll a zavar, ha az időjárás nem normális helyesebben mondva, ha az ennek a primitív gazdálkodásnak nem megfelelő.

Kétségtelen, hogy az idén rendkívüli nagy a szárazság és ennek következtében ezeken a kiszarolt legelőkön és rendszertelenül kezelt réteken beállott az abnormális állapot. A mezőgazdasági földeken pedig a rendesnél sokkal kevesebb takarmány termett, mint más években. Országszerte máris érezzük a hiányt. Közvetlenül figyeltem meg a bajt. Legjobban sújtja a nagy Alföldet, a hol a leperzselt legelőről az állandó szél úgy hordja a port, mint az országról. Az állatnak nincs mit enni, étlen szomjan összeroskad; szekéren viszik haza. Vörösbarnává váltak a dombvidék déli lejtőinek legelői is, fölfelé egészen az előhegységig. A tarlókon sincs mit legelni. Hasonló sorsra jutottak a kaszálók. A tejelő állat teje elapad, a háznép apraja nélkülözi a főtáplálékát — a tejet. Kedvezőbb a helyzet a havasokon, nevezetesen Máramaros vármegyében, a hol július hónap vége felé is még igen jó legelő volt.

Ezt a szomorú képet tárja elénk a ma, pedig még csak a kezdet kezdetén vagyunk. Miképp fog ez nyilvánulni majd a télen, de különösen a jövő tavaszon? Mert ez a baj csak az új takarmányterméssel fog megszűnni.

A haza minden polgárának kötelessége, hogy tehetségéhez képest erkölcsileg, vagy anyagilag hozzájáruljon a segítséghez, mert hiszen az ország legszegényebb mezőgazdáinak a megmentéséről van szó, azokról, a kiknek nincs áttekintésük a helyzetről és ha lenne is, nem tudnak magukon segíteni, mert hála Istennek, ily

lehetett közelíteni. Egyszerre lőttünk s a sólyom hanyatt-homlok zuhant le a száradó gaz közé.

Kerestük a sólyomtól megtámadott áldozatot és csakhamar futni kezdett előttünk egy csapat fogoly. Nem mertek szárnyra kelni, riadtan menekültek a repálegelek oltalma alatt. K. elébük került, így mégis kénytelenek voltak felröppenni.

Megdörrentek a fegyverek s az áldozat: négy szépen fejlett fogoly ott feküdt a zöld levelek között. . . .

Ilyen önző az ember! Megmentettünk egy foglyot a sólyom karmai közül, csak azért, hogy mi nagyobb vérengzést vigyünk végbe a csapat közt. Pedig azt a ragadozót bizonyára az éhség kényszerítette a támadásra, holott mi csak kedvtelésből, csak szenvedélyből rögtönöztük a vérfürdőt. . . .

Összeszedtük a foglyokat, azután K. elvált tőlem. Ő elfáradt s hazafelé tartott, én pedig lementem a patakhoz.

A nap már nyugovóra készül, de azért még egyre szórja a forró sugarakat.

megpróbáltatásnak az 1863-ik év óta, a midőn a háztetők zsupfedelével etették a jószágot, nem voltak kitéve. Elvesztik fejüket, nem tudják mihez fogjanak, eladják-e a jószágot, vagy gabonával etessék s így maguk koplaljanak-e? Lelketlen kufárok a gazda szorult helyzetét kihasználják, potom áron veszik a jószágot. A gyors segítség kettős segítség. A kezdő lépést a kormány már megtette.

Földmívelésügyi miniszterünk körütekintő gondoskodásáról újból alkalmunk van meggyőződni, mert az erdőtörvény joghatálya alá tartozó erdőkben rendkívüli használatokat engedélyezett. Így a lombtakarmány szedését is megengedte az erdőbirtokosoknak addig, a míg ezzel az engedelemmel visszaélés nem lesz tapasztalható.

Nem vélek felesleges munkát végezni, ha ennek az intézkedésnek jelentőségét az érdeklődő gazdaközönsséggel megismertetem és egyszersmind a Legelő és havasgazdálkodás című és sajtó alatt lévő munkám nyomán megmagyarázok oly dolgokat, a melyekről kisgazdáink legnagyobb részének ez ideig bizonyára nincs tudomása.

A falevelek ugyanazokat a szerves anyagokat tartalmazzák, mint a fűvek. A fiatal, de már kifejlődött levelek több légenyt és kevesebb ásványi alkatrészt tartalmaznak, ennél fogva az állatok által legkönnyebben emészthetők. Mindazonáltal az egész fiatal, fejlődésének kezdetén lévő levelek etetése nem tanácsos, mert azok a franciák által le mal de bois-nak nevezett betegséget okozzák, mely abban nyilvánul, hogy a jószág váladéka véres és a teje elapad. A fagy következtében hirtelen lehullott s már félig száraz leveleket a marha nem szereti, de minthogy az tápláló és nehogy kárba vesszen, azért más jóminőségű és zamatos takarmánnyal szokás keverni. A lombtakarmányt különösen hizó jószágnak adják, tejelő állatoknak nem tanácsos, mert a

Itt még üde zöld a fű s oly kellemesen érzem magamat, a mint leheverek egy öreg fűz árnyékába. A Cs. . . i határ felől puskaropogás hallatszik, ott valószínűleg nagyobb vérengzést rögtönzött a budapesti vadásztársaság a „nagy nap“ tiszteletére.

Hanyatt fekszem a szép pázsiton s hallgatom a patak csörgedezését. Lelkemen elvonulnak mindazok a szép vadász emlékek, a melyeket gyermekkorom óta mint vadászember átéltem, oly kedves a visszaemlékezés az elmúlt szép időkre, csak az szomorít el, hogy azok a jó öreg bácsik, a kik nekem — mint kezdő vadásznak — oly sok jó tanácsot adtak, már mind elköltöztek „oda átra“. Szegény jó F. bácsi már oly beteg volt, hogy alig tudott mozdulni, de mikor megnyílt a vadászidény, erővel kijött velünk vadászni. Nem is birta ki szegéoy a nap fáradozásait s mire a nap bucsusugarai letűntek a láthatárról, akkorra már F. bácsi is kilehelte lelkét a nagy tölgy koronája alatt; úgy vittük haza őt és sirva helyeztük ravatalra, mint a kinek senkije sem volt s ki csak a vadászatnak élt. . . .

tej különös ízt kap. — A falevelek a legtöbb tápláló anyagot július hónapban tartalmazzák, hovatovább ősze felé mindinkább kevesbedik tápláló anyaguk.

Az 1893. évi rendkívüli szárazság alkalmával a franciaországi megyék mezőgazdasági osztályához intézett miniszteri körrendelet szerint 100 kilogram széna egyenértékű: a) az ákác-, gyertyán-, tölgy-, bükk-, kőris-, szil-, nyár-, fűz- és hársfának 150 kilogram zöldlevelével; b) ugyane fanemek 80 kilogram száraz levelével és c) az erdei fenyőnek 275 kilogram zöld tűivel.

A faleveleket vagy legalyazással, vagy pedig közvetlenül a levélhullás után gyűjthetjük. Zárt szálerdőben igen költséges a gyűjtés első módja, mert a fák lombja igen magasban van. Az szabad állásban, az erdők és ligetek szélén, vagy az egyedül álló fákról gazdaságosabb a lombszedés, mert ezeken a levelek jobban ki vannak fejlődve, nedvdusabbak és az állat is szívesebben eszi. A gyűjtést létráról, vagy rudra erősített ollóval, vagy a fának vastagabb ágairól végezhetjük, mindenkor megkímélvén a fa vég- és csucshajtásait.

Az összegyűjtött levelek eltartására kétféle mód van gyakorlatban, az elvermelés és a szárítás. Az elvermelés alatt, a mint a szó is már kifejezi, földbe ástott vermekben való eltartást kell érteni és rendszerint a nehezen száradó leveleknél és akkor alkalmazzuk, ha a leveleket többé kevésbé nyers állapotban kívánjuk megtartani. Ezt elérjük, ha minden 20 centiméter vastag levélréteget megszóunk és megöntözzük. A szellős és árnyékos helyen való szárítás által a levelek nedvtartalma elpárolog, de azért a táplálórészek megmaradnak a levélben.

De nemcsak a leveleket, hanem a fiatal ágakat, sarjakat, fattyuhajtásokat is szokták takarmány gyanánt adni. A levéltakarmányt szolgáltatató fák és cserjék a következők: a) a jegenye, erdei és vörösfenyő tűit csak a juh és kecske eszi meg; b) a juharok levelei által-

ban kedveltek; c) az éger levelét nyers állapotban nem, csak száraz állapotban eszi meg a szasvasmarha; d) a kocsántalan tölgy levelét csakis teljesen kifejtetten, ősze felé tanácsos adni, mert a fiatal levelek ártalmasak; e) a szilfa leveleit különösen a sertések szeretik; f) a hársfa és a sóskaborbolya levelei is általában kedveltek.

Mindazonáltal már a gyakori előfordulásánál fogva is a nyugat államaiban a kőrisfa levelével való takarmányozás van leginkább elterjedve. Franciaországban számos helyen a kőris tenyészet határán belül lévő előhavasokon, a réteken és a szántók határszélein a tisztogatásból eredő köveket egyrakásra, úgynevezett „murger“-kre hordják, melyekbe kőris suhángokat ültetnek, a hol az kitünően tenyészik is. Bizonyosága tehát annak, hogy a kőris sovány talajjal is megelégszik.

A teljesen kifejlődött kőrisfa ágait minden harmadik évben lenyesik és a leveleket a tehenekkel és juhokkal etetik; lovaknak nem adják. A közbeeső két évben a galyakat nem nyesis le, csak a leveleket szedik le az ágakról. Számtalan esetben nagy vidéknek tettek már kitünő szolgálatot az ily kőrisfák. Az ily módon lombtakarmányt szolgáltatató kőrisfákat a náluk megszokott szellemességgel „prairies d'aériennes“-eknek nevezik, a mit talán akként fordíthatnánk le nyelvünkre, hogy: „lebegő rétek.“

Kétségtelen, hogy a lombtakarmányhoz nem szokott állat eleinte vonakodik azt enni, — de az éhség rákényszeríti. Könnyebben rászokik, ha a lombot szálal, vagy gumós takarmánnyal keverjük és kissé megszózzuk. A megfásult ágakat gondosan válogassuk azonban ki, mert az állat száját és nyelvét könnyen megsértheti.

A lombnak mérsékelt módon való szedése, — különösen most augusztus havától kezdve — véleményem szerint, — nem veszélyezteteti a fák életét. Hogy annak növedékére befolyással van, az bizonyos, no, de hát inkább veszítsünk a növedéken néhány fillért, mintsem, hogy jószágunk elpusztuljon. A haszon kölcsönös, legyen a segítség is kölcsönös, mert a cél ugyanaz.

Ugy vélem, hogy az ország 13 millió kat. hold erdeje nagyjelentőségű szolgálatot tehet ebben a válságos időben, különösen, ha a lombnak szállítása is megkönnyíttetik. A gazdák bizonyára hálás elismeréssel fogadják a földművelési miniszternek most ismertett nagyjelentőségű intézkedését.

De arról is meg vagyok győződve, hogy az ideai szomorú tapasztalásból okulnak gazdáink és belátják, hogy a legelőket, a havasokat és a réteket nem szabad bitang jószágoknak tekinteni és hogy azok a belterjes gazdálkodás integráló részét teszik.

Abban is bizonyos vagyok, hogy a jövő be fogja bizonyítani, hogy az ország havasi legelői Magyarország állattenyésztésének bölcsőjét teszik. Óriási nemzeti kincs ez, melynek okszerű kezelése az állattenyésztésre utalt hegyvidék boldogulásának alapföltétele.

Boldognak érezném magamat, ha e sorokkal némely vidék lakosságának szolgálatot tehettem.

Felemelkedem fekvő helyemből és keresem a távoli dombon a nagy tölgyet, mely alatt megüvegesedtek a nagy vadász sas-szemei. Keresem, kutatom, de már csak helye van ott; most jut eszembe, hogy a villám lesújtotta a vén tölgyet és most már az sincs meg. . . .

Felkészülődöm, mert már beállt az esthomály és a szunyogok nem hagynak nyugodni. Pedig oly szívesen maradnék még itt, a hol az édes természet csodás jelenségei folyton megújuló változatossággal gyönyörködhetnek.

Fél óra múlva már ismét itt vagyok a faluban és nyelem a port, mely úgy hat tudomra, mintha apró tüket szívnék be.

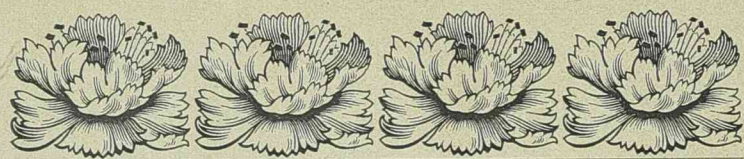
‡ *Figyelmeztetés.* — Oh, nagysád, ha megengedné, hogy megcsókoljam! . . .

— Jaj, én sikoltanék . . .

— Oh, bo . . . bo . . . csánat . . .

— Persze, ha a számat betapasztja a csókja, akkor nem tudnék kiáltani.

HASZNOS TUDNIVALÓK.

1. Őszi rozs.

Valamennyi közt a legkorábbi zöld takarmány, mely a magyar síkságokon és a Dunán tul, már közönségesen április második felében kaszálható. Egyuttal azonban a legcsekélyebb értékű takarmány, mely a kalász kihányása előtt okvetlenül föltakarmányozandó és így sokkal célszerűbb azt a minőséget megjavító őszi borsó és bükkönyfélésekkel keverve vetni.

A takarmányrozs a friss trágyázásban igen jól diszlik és ezért legcélszerűbb oly tarlóba vetni, a melyet tavaszkor tengeri alá akartunk trágyázni. Így jó zöldtakarmány-termésre számíthatunk, a trágyával kihordott gazmagvak a rozs között kikelve, tavaszkor zölden lekaszáltatnak és jórészt elpusztulnak; a föld tehát meglehetősen megtisztul a gáztól, a tengeri alá még idejében leszántható és mivel a rozs zöldtakarmánynak levágva nem zsarolja ki tulságosan a trágyaerőt, a tengeri utána idejében megmunkált, gazmentes és jó trágyaerőben lévő talajba vethető.

Ha trágyázatlan földbe vetjük, egy mindenesetre jó erőben lévő talajt kell a rozs alá választanunk, mert csak ilyen földben várhatnak attól jó termést. Vetőmagul igen jó sikerrel használhatjuk a szelelő rostán az apróbb gazmagvaktól gondosan megtisztított vadbükkönyös rozst, mert a vadbükköny csak javítja a rozstakarmányt. A vetési idő augusztus második fele és az Alföldön szeptember eleje. Tulkorán vetni nem jó, mert esetleg már őszkor erőteljes fejlődésnek indul és akkor télen át a hó alatt könnyen kipállik, a legeltetést pedig lehetőleg mellőzni kell. A vetőmagszükséglet kat. holdanként, sorvetőgéppel 10—12 ctm. sortávolságra vetve, a föld minősége szerint 120—150 liter, szórva pedig 20—30 literrel több. Tavaszkor, mihelyt a kalászt kihányta, megvénül és a jószág nem eszi.

2. Őszi borsó és bükköny.

Takarmánynak őszi rozsszal keverten vetendők, mert a rozs meggátolja a földre rokadásukat. Legcélszerűbb $\frac{1}{3}$ -ad rész rozst $\frac{2}{3}$ -ad rész borsó vagy bükköny közé keverni, ámbátor a borsót jól megtermő erőteljes agyagos földön 50—50%-os arányban is keverhetők. A talajmegmunkálás, vetési idő és vetőmagneménység ugyanaz, mint a tiszta rozsvetésnél. Közönségesen április hó végén és május hó első felében kaszálható; a levágással szintén nem szabad megvárni a borsó virágzását, mert akkorra már a rozs elvénül, hanem vágni kell azt, mihelyt valamelyes rendet ad.

Az őszi borsó és bükköny előnyei, hogy sikerülés esetén igen bő és jó minőségű takarmánytermést adnak, mely még elvénülés után is igen jó sikerrel zsombo-

lyázható; továbbá, hogy mint pillangós virágu növények, a levegőből légenyt gyűjtenek magukba, annak fölöslegét gyökereikben a talajba raktározzák és így mint talajjavító növények, kitünően helyettesíthetik a rendszeres zöldugarolást. Hátrányaik, hogy határozottan jól megmunkált és jó erőben lévő agyagos vályogtalajt kívánnak, hogy vetőmagvuk meglehetősen drága és száraz, hideg télen át könnyen kifagynak.

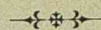
(Folytatása következik.)

Mikor trágyázzuk a réteket?

A rétek trágyázását legcélszerűbb ősszel végrehajtani, mivel az őszi trágyázásnak számos előnye van a tavaszi trágyázással szemben. Az istállótrágyát (komposztot) — ha elegendő mennyiséggel rendelkezünk — ugyancsak ősszel szállítjuk ki a rétekre, mivel egyrészt ősszel, vagy télen jobban ráérünk réteinkkel is bibeledni, másrészt meg ősszel a rét talaja keményebb, a szekerek kerekai nem vágódnak be abba annyira, mint a tavaszi nedves talajba. További előnye az őszi trágyázásnak az, hogy a trágyában levő növényitápanyagok jobban kilugoztatnak az őszi esők és téli nedvesség által s jobban és tökéletesebben ivódik be ezen növényi tápanyagokkal telített esővíz vagy hólé a talaj egyes rétegeibe. Tavasszal a visszamaradt komposzt és istállótrágya-hulladékokat jól el kell oszlatni borona segítségével. Azonban nemcsak az istállótrágyát és komposztot, hanem más trágyaféléket is ősszel, illetőleg télen lesz legcélszerűbb elhinteni; mint pl. a fahamut s a rétek trágyázásánál ujabban gyakran alkalmazott műtrágyaféléket is. Ezeknek őszi elhintése a fent elmondott okokból szükséges, azaz, hogy az eső, hólé ható anyagukat a talajba moshassa be. A mesterséges trágyafélék hatása tehát csak azon esetben mutatkozik mindjárt tavasszal, ha legalább is tél vége felé szórtnak ki, mert ha később alkalmaztatnak, akkor nem birnak mindjárt az első szénatermelésnél érvényesülni, hanem csak később a sarjunál, a mi pedig a gazdára nézve már veszteséget jelenthet. Korai alkalmazás tehát a fő, mert így az összes kaszálásoknál érvényesíthetik hatásukat. Tulkorán azonban ne szórassanak ki, mert a könnyebben oldódók nagyon mélyre mosathatnak alá. Legmegfelelőbb időpont a tél vége.

KÜLÖNFÉLÉK.

* **A háboru borzalmi.** A vafangkui véres csatának szemtanuja volt Nemirovics-Dancsenko orosz hartéri tudósító is. Lapjában megindító képét festi a halottakkal és sebesültekkel borított csatatérnek, ahol a diadalmas japán hadsereg egyik legvéresebb győzelmét aratta.

Egy kis erdőben — írja Nemirovics-Dancsenko — orvosok és irgalmas testvérek szorgoskodtak a sebesültek körül, a vér szinte patakozott minden-

felé. Odaléptem egy csoporthoz s egy fiatal katonát pillantottam meg, akinek feje nagyon hátrahanyatlott; a szerencsétlen ember ajkán sajátságos mosolylyal nézett föl az égboltra. Egy diák be akarta kötni a katona sebeit, de az orvos rászólt.

— Hagyja békében, hiszen már meghalt!

A halottat félrevitték. Közben mindegyre jöttek az emberek, gyaloghinton cipelve a sebesülteket, akik közül nem egy a csataterőről való elszállítás közben az uton halt meg.

Látom jönni azokat a kiállhatatlan kétkerekű talyigákat. Oh, milyen borzalmasak ezek! A sebesült se ülni se feküdni nem tud bennük. A sebeket hamarosan bekötik s aztán viszik a köves uton a sebesültet, aki érzi, hogy rosszabb ez a talyiga, mint a kinpad. Sohasem fogom elfeledni azta a fájdalmas nyögést és kiáltozást, amit ezekről a talyigákról hallottam. Én magam láttam, hogy a sebesülteket oly kiméretlen módon dobálták ide-oda ezeken a talyigákon, hogy a sebekről leesett a kötés s aztán a vér csak úgy csurgott a földre. A talyigák mögött mennek a hordozható ágyakkal. Ezen fekszenek azok a szerencsés sebesültek, akiket embertársaik visznek tovább s nem dobtak föl a kocsira, mint a levágott borjut szokás. E sebesültek legnagyobb része le van takarva a maga katonaköponyegével s amerre a menet elvonul, vérnyom huzódik utána. Egyszerre megállanak az egyik ágy hordozói és ledobják terhüket: a sebesült, akit vittek, utközben meghalt. A halott ott marad az ut szélén, ahová már számos bajtársát dobták, a sebesült-szállítók pedig sietnek vissza a csataterre újabb áldozatért.

Vannak sebesültek és pedig súlyos sebesültek, akiket vezetni kell. Így két bajtársára támaszkodva, vonszolja magát egy ember, akinek ellőtték a féllábát, a bajtársaknak, akik vezetik, a mellét járta át az ellenség golyója. Amott látok egy sebesültet, aki a földön mászik; kértem mi baja, mire halk hangon felel, hogy a hasát lötték keresztül. És egyszerre látom, hogy ez a szerencsétlen ember már mászni sem tud, elterül... meghalt. Másfelől féllábon bicegve jön egy katona, vállán puskával, bal lábát ellőtték.

— Megállj! — kiáltok rá — tedd le a puskádat!

A katona rám néz, aztán szó nélkül tovább biceg. E pillanatban lódobogást hallok magam mögött. Odapillantva megismerem Gerngrosz tábornokot.

— Jó napot, tábornok — szólok hozzá. — Ön megsebesült?

— Igen, de nem komolyan.

Ezt válaszolta. Látom, hogy feje be van pólyázva; egy golyó az ajka mellett érte s összetépte fél arcát, keresztülhatolván rajta.

— Önnek pihenésre van szüksége, tábornok — szóltam ismét hozzá.

— Nem lehet barátom. Nézzen csak körül, hogy sebesült katonáim közül hányan maradtak ott a sorban s küldenek tovább. Én is visszamegyek helyemre s most már a védelemből tüstént átmegyek a támadásba.

* **Fák védelme.** A hetek óta tartó szárazság miatt nagyon sok növény pusztult már el. A füvet és sok más kisebb növényt leperzseli a nap. De még a hatalmas fáknak is nagy kárara van a szárazság. Ha figyeljük a fasorokat, magunk is észrevehetjük, hogy ott fa között alig van egy, amelynek a lombja üde, zöld színű. olyan vidéken, amelyen a mesterséges öntözés vízhiány miatt lehetetlen, a szárazság folytán beállott helyzet tisztára vigasztalan. Egy bécsi lapban most egy kertész jó tanácsokkal szolgál arra nézve, hogy miképpen kell a fákat a szárazság ellen megóvni. Sok helyütt a föld másfél méter mélyen porhanyós és az ilyen földben álló fák lombja elszáradt, anélkül, hogy zöld színét elvesztett volna. A gesztenyefának ártott leginkább a hőség. A fákon leginkább úgy lehet segíteni, hogy a törzsétől egy méternyire lyukakat kell furni a földbe és vizet önteni beléjük. Az is jó, ha szénát és szalmát raknak a fa törzse köré. Így meglehet még egynémely öreg fát menteni.

NAPI HIREK.

— **Halálozás.** Egy visszaérkezett lappeldány címszalagjára tett megjegyzésből értesülünk, hogy Bere Mózes kerületi erdőőr s lapunknak elejétől kezdve buzgó hive a háromszékmegyei Bikfalva községben elhunyt. Adjon az Ég neki csendes pihenést!

— **Vadorzók egy erdész ellen.** A vadorzók — úgy látszik — nemcsak nálunk, de másfelé is garázdálkodnak. Most Smidebergből jön a hír, hogy a szomszédos Smalzgruben községben Ne h l e r főerdész ellen bombamerényletet kíséreltek meg, a mely azonban szerencsére nem sikerült. A főerdész házának lépcsőjén ugyanis bombát találtak, a melynek kanóca meg volt gyújtva, de azután kialudt. A bomba puskaporral és kővel volt megtöltve. Azt hiszik, hogy vadorzók tették oda.

— **Apagyilkos suhancok.** A vasvármegyei Győr-vár községben a minap borzalmas gyilkosság történt. G o t t h a r d János jómódu győrvári gazda f. hó 4-én akarta oltárhoz vezetni menyasszonyát, K o v á c s Ágnes. Két fia, az egyik 16, a másik 17 éves, ellenezte az apa házasságát, mert félték, hogy az asszony előrelélt az apai just, az apa azonban nem törődött fiainak elkeseredésével, bevásárolta a kelengyét és minden előkészületet megtett a lakodalomra. A két fiu ekkor beállított atyjához s durván felszólították, hogy hagyjon fel házassági tervével s mikor ez kiutasította őket, nekiestek és kegyetlen vadsággal agyonverték. A gyilkos fickók önként jelentkeztek a vasvári járásbírósnál.

— **Szegény ember a király előtt.** Izgalmas jelenet játszódott le az ischi pályaudvaron a király elutazásakor. Mikor ő felsége a pályaudvarhoz érkezett, egy ember áttör a közönségen s a rendőrök sorfalán és letérdelve, kérvényt nyújtott át a királynak. A környezet merénylettől tartott eleinte, mert az idegen botot tartott, de a király észrevette, hogy miről van szó és odaszólt kísérlőinek:

Ne bántsák ezt az embert!

A kérvényező Echselberger Józsefnek hívják, Azelőtt vasuti munkás volt, de egy kavicsbányába lezuhant és nyomorék lett. A vasut ekkor szolgálatából elbocsátotta és 9 korona havi kegydíjat utalt ki neki. Nagy nyomorúságában a szerencsétlen ember arra határozta magát, hogy a királyhoz fordul segítségért. A király átvette a kérvényt és megígérte, hogy át fogja vizsgálni Echselberger kihallgatása alkalmával azt vallotta, hogy kénytelen volt botot vinni magával, mert mióta a bányába zuhant, nem tud bot nélkül járni.

— **A vadember.** A fogarasmegyei barlanglakó embernek, a kit a minap agyonszurtak a csendörök, párja akadt Zbóró környékén a rengetegben. Mint eperjesi tudósítónk írja, a cirkáló csendörök egy mezeten emberre bukkantak a sűrű erdőben s elfogták őt. A szerencsétlen teremtes beszélni már elfelejtett, haja, szakála és körme óriásra nőtt s bizonyos, hogy már hosszú évek óta élt vadállat módjára.

— **Az életmentő golyó.** Londonból Jelentik: Az Északi tengeren nem messzi Queenburgh-tól érdekes kísérletet tesznek most egy készülékkel, a melylyel a hajótörötteket a törekeny csónakok helyett meg lehet menteni. A készülék egy háromméter átmérőjű nagy bádoggolyó, a mely állandóan a felszínen marad s szerkezeti anyagának különös elosztása folytán nem borulhat föl, akármilyen viharos is a tenger. A bádoggolyót használat alkalmával olyanféleképen zárják el minden oldalról mint a tengeralatti naszádot; a bennülők levegőt egy kéményszerű csövön kapnak, a mely mindig függőlegesen áll. A készülék feltalálója Döwig norvég hajóskapitány. Elstad és Ludvigsen norvég útságírók Jakobsen hajóstiszttel kísérletet tettek, hogy a készüléket a gyakorlatban is kipróbálják. A Ragnigözsön Yarmouth-ból messzire kivitte őket a nyílt tengerre. Ott mind a hárman beszálltak az elzárt bádoggolyóba, a melyet aztán beledobtak a tengerbe. A golyó alámerült, de a következő pillanatban ismét fölbukkant s a hullámok rögtön hajtani kezdték. A hajóról azonban megfigyelték hogy a golyó utasai egész jól érezhetik magukat. A csövön ugyanis kiáramlott egy kis füst a mi azt jelentette, hogy a benn levők reggelit főznek maguknak. A golyóban éléskamra is van, két hónapra való élelmiszerral és vízzel. A kísérletezők most a tengeren hánýódnak s valószínűleg valahol a parthoz hajtják őket a hullámok. A golyó csövére nappal zászlót, éjjel pedig lámpát lehet tüzni.

— **A nagyürögdi angylaszárnyak.** Tudósok, csillagászok váltig törik a fejüket, mi lehet az oka a rendkívüli hőségnek, a mi most az emberiséget sújtja. A nép képzelete azonban már rájött az időjárás e kegyetlen szeszélyének az okára, a biharmegyei Nagyürögdon egész legendát beszélnek erről. Ugy történt ugyanis a dolog, hogy ebben a Nagyvárad mellett levő kis községben a nyár elején egy szegény asszonynak leánya született. Nagy volt az öröm a házikóban, a hol régóta hiába várták az áldást. Az örömet azonban megrontotta az, hogy a leánykának két zsemlényi daganat volt a két vállán. Az anya szomorkodva jött be nagyváradra, hátha a tudós doktorok segíteni tudnának a nyomorék gyermekben. Két orvos ki is ment, hogy a leánykát megoperálja. Nekigyürköztek, előszedték éles, csillogó szerszámjaikat, a mikor egyszerre a csecsemő arcáról csodás világosság áradt feléjük és a kis gyermek megszólalt:

— Ne bántsatok! Nem vagyok én pupos, nyomorék. Az a két daganat a szárnyam helye, onnan fognak fényes, arany szárnyaim kinőni! Mert én az Isten angyla

vagyok, a kit az Ur leküldött a földre, hogy elvegyem a világ bűneit.

Az orvosok eleinte meghökkentek, de aztán az egyik elnevette magát és azt mondta:

— Bolond beszéd! Nincsenek is angyalok. Fogjunk munkához!

Azzal elővették a késeiket, de e percben a leányka szárnyai hirtelen kinőttek és a gyermek a szemük láttára fölszállott az égbe. Az ur pedig megharagudott e bűnös világra, mely nem hisz az angyalokban s a szárnyaikat le akarja metélni: ezért borította a földre ezt a rettentő szárazságot. Így beszélik Nagyürögdon ezt a legújabb legendát . . .

— **A kés lovagjai.** Két olasz suhanc di Rosa és Santagelo nagy gondot okozott a párisi rendőrségnek. Fiatalkorukból és leányokból nagy bandát alakítottak, a mely kora tavasszal kezdte meg működését s most a mig egész sereg vakmerő tolvajlást követtek el. Főleg a leánytagoknak vették nagy hasznát, a kik gazdag öreg urakra vadásztak s azokat félreeső helyre csábították. Ott már vártak rájuk a kés lovagjai s kifosztották őket. A banda oly ügyesen működött, hogy a rendőrség egészen tehetetlen volt vele szemben. Nemrég azonban sikerült elcsipnie di Rosat, és ekkor kitűnt, hogy jobbkarjára két keresztbefektetett kés van tetoválva e felírással: A kés lovagjai. Ez a jel a banda minden tagján megtalálható, s ezen a nyomon elindulva már többen a rendőrség kezei közé kerültek. Eddig negyvenhárom tolvajlást bizonyítottak rájuk. Egymásután jelentkeznek azok a vagyonos öreg urak is a kiket a leányok segítségével kifosztottak a lovagok. Eddig 12-en vannak ilyen vének, de a rendőrség azt hiszi, hogy sokkal nagyobb a szemérmesek száma, a kik szégyenlenek jelentkezni.

Szerkesztői üzenetek.

Zsurka Karácsony urak, *N.-Várad.* Köszönet a buzgóságért. Ön volt az első, kitől a névjegyzéket megkaptuk. Bár többi tisztelt olvasóink és barátaink is követnék példáját. Egy kis igyekezettel sokra vihetnők. Üdvözlét. — **Bocskóiaknak.** A szakiskolában töltött idő még abban az esetben sem számítható be a nyugdíjazás alapját képező szolgálati időbe, ha valaki közvetlenül kincstári erdészeti vagy más állami szolgálatból lépett be az iskolába s ennek elvégzése után ismét azonnal belépett előbbi szolgálatába. A napibér mellett töltött segédőri vagy tanonci idő azonban, ha ebből valaki nyugdíjjogosult rendszerezett állásra lesz kinevezve, számít, még pedig 15-ik életévtől kezdve.

A kiadóhivatal postája.

Makky János urnak, *Rajka.* Lapunk bevételeit most a „Szászvárosi Könyvnyomda Részvénytársaság“ kezeli s nekünk hetenkint beküldi a beérkezett utalványok szelvényeit nyilván tartásba vétel végett. Ezek között az önét nem találtuk s most sorait oda küldöttük, hogy a postán nézzenek utána. Az eredményről értesíteni fogják, hogy a pénz esetleg reklamálhassa. — **Kósa Sándor** urnak, *Szász-Sáros.* A beküldött 4 koronával augusztus végéig van előfizetve. — **640. sz. előfizetőnek B.-Szombathely.** A határidőt augusztus végére igazítottuk ki. — **Tóth András** urnak *Sárvíz.* A hirdetés kétszeri közlésének díja 1 korona, melyet beküldeni kérünk.

Nyomatott a „Szászvárosi Könyvnyomda R.-T.“ gyorsajtaján.